

Spis treści

Wykaz skrótów	XXI
Wykaz literatury	XXIII
Wprowadzenie	XLI

Część I. Wprowadzenie do prawnomiędzynarodowej analizy zjawiska regionalnej integracji państw

Wprowadzenie	3
Rozdział I. Regiony, regionalizm i regionalizacja w stosunkach międzynarodowych i w prawie międzynarodowym	5
§ 1. Wprowadzenie	5
§ 2. Zarys zjawisk i procesów regionalnych w rozwoju dziejowym wspólnoty międzynarodowej	6
I. Uwagi wstępne	6
II. Przemiany wspólnoty międzynarodowej w płaszczyźnie regionalnej. Refleksja historyczna	7
§ 3. Pojęcie regionu, regionalizmu i regionalizacji w nauce stosunków międzynarodowych	11
I. Pojęcie regionu	11
1. Uwagi i intuicje terminologiczne	11
2. Regiony w nauce stosunków międzynarodowych	13
A. Kryteria wyodrębniania regionów. Wieloznaczność pojęcia regionu	13
B. Znaczenie czynnika geograficznego w definiowaniu regionu	14
C. Znaczenie czynników nieinstytucjonalnych wyróżniania regionów. Rola czynnika ekonomicznego	17
D. Znaczenie czynnika państwowego i instytucjonalnego w wyodrębnianiu regionów	19
E. Regiony a systemy międzynarodowe	20
F. Wnioski	22
II. Pojęcie regionalizmu	23
1. Uwagi i intuicje terminologiczne	23

2. Pojęcie regionalizmu w nauce stosunków międzynarodowych	24
III. Pojęcie regionalizacji	26
1. Uwagi i intuicje terminologiczne	26
2. Pojęcie regionalizacji w nauce stosunków międzynarodowych	26
§ 4. Prawnomiędzynarodowa perspektywa regionów, regionalizmu i regionalizacji	28
I. Regiony jako przedmiot regulacji i badań prawa międzynarodowego	28
II. Regionalizm i regionalizacja z perspektywy prawa międzynarodowego	31
III. Regionalne aspekty prawa międzynarodowego	32
1. O dwóch podejściach do regionalnego prawa międzynarodowego	32
2. Regionalna natura prawa międzynarodowego w jego rozwoju dziejowym	36
3. Regionalny wymiar współczesnego prawa międzynarodowego	40
A. Regionalne aspekty funkcjonowania organizacji międzynarodowych	42
B. Regionalny wymiar prawa międzynarodowego w ujęciu przedmiotowym	49
§ 5. Podsumowanie	50
Rozdział II. Regionalna integracja państw z perspektywy historycznej	53
§ 1. Wprowadzenie	53
§ 2. Integracja: uwagi terminologiczne i podstawowe intuicje pojęciowe	54
§ 3. Zarys historii regionalnej integracji gospodarczej	56
I. Uwagi wstępne	56
II. Znaczenie swobody handlu międzynarodowego w historii stosunków międzynarodowych	57
1. Istota i uwarunkowania swobody handlu międzynarodowego	57
2. Rys historyczny swobody handlu międzynarodowego	60
III. Historyczne formy regionalnej integracji gospodarczej państw	65
1. Uwagi wstępne	65
2. Związki celne	68
A. Związki celne w Europie	68
B. Związki walutowe (pieniężne)	79

C. Unie gospodarcze	82
D. Wnioski	83
§ 4. Zarys historii regionalnej integracji politycznej	84
I. Uwagi wstępne	84
II. Latinoamerykańskie inicjatywy integracyjne	86
III. Projekt związku europejskiego (unii europejskiej) <i>A. Brianda</i>	89
IV. Wnioski	91
§ 5. Regionalna integracja państw z perspektywy budowy podstaw nowego powojennego ładu międzynarodowego	92
I. Uwagi ogólne	92
II. Karta Narodów Zjednoczonych a regionalna integracja państw	93
III. Karta hawańska i Układ ogólny w sprawie ceł i handlu z 1947 r. a regionalna integracja państw	97
IV. Wnioski	100
§ 6. Podsumowanie	101
Rozdział III. Koncepcje i współczesne interpretacje zjawiska regionalnej integracji państw	103
§ 1. Wprowadzenie	103
§ 2. Regionalna integracja państw z perspektywy ekonomicznej	106
I. Uwagi wstępne	106
II. Ogólne konceptualizacje i problemy integracji gospodarczej ...	107
A. Podstawowe konceptualizacje ekonomiczne integracji regionalnej	107
III. Teoretyczne interpretacje i koncepcje poszczególnych form (postaci) regionalnej integracji państw	110
A. Uwagi ogólne	110
B. Teoria strefy wolnego handlu	110
C. Teoria unii celnej	112
D. Teoria wspólnego rynku	113
E. Teoria unii pieniężnej	114
F. Teoria unii gospodarczej	115
G. Teoria pełnej integracji gospodarczej	116
IV. Zagadnienie konceptualizacji ekonomicznej integracji pozaeuropejskiej: integracja gospodarcza w państwach rozwinętych a integracja w państwach rozwijających się	116
V. Związek integracji gospodarczej z integracją polityczną	118
§ 3. Regionalna integracja państw z perspektywy politologicznej	119
I. Uwagi wstępne	119
II. Ogólne konceptualizacje integracji politycznej	120

1. Uwagi ogólne. Czynniki warunkujące integrację polityczną	120
2. Ogólne modele integracji politycznej	123
III. Koncepcje integracji regionalnej	124
1. Uwagi ogólne	124
2. Koncepcje klasyczne	125
A. Federalizm	125
B. Funkcjonalizm	126
C. Teoria komunikacyjna	127
D. Neofunkcjonalizm	128
3. Koncepcje poklasyczne	129
A. Nowy regionalizm	129
B. Regionalizm porównawczy i międzyregionalizm	130
IV. Teoretyczne interpretacje i koncepcje poszczególnych form (postaci) integracji politycznej	133
§ 4. Regionalna integracja państw z perspektywy nauki prawa międzynarodowego	134
I. Uwagi wstępne	134
II. Dążenie do wypracowania prawnomiędzynarodowego podejścia do regionalnej integracji państw	137
III. Podstawowe dylematy prawnomiędzynarodowe regionalnej integracji państw – program badań	139
§ 5. Podsumowanie	142

Część II. Przegląd współczesnych regionalnych organizacji integracyjnych

Wprowadzenie	145
Rozdział I. Regionalna integracja państw w Europie	151
§ 1. Ogólna charakterystyka polityczna, gospodarcza i społeczna regionu	151
§ 2. Zarys przebiegu procesów integracyjnych	156
I. Uwagi wstępne	156
1. Ideologiczny podział Europy	156
2. Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej jako instytucja integracji subregionalnej opartej na ideologii	156
II. Aktualnie działające regionalne organizacje integracyjne w Europie	160
1. Unia Beneluksu	160
A. Rys historyczny	160
B. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	163
2. Unia Europejska	169

A. Rys historyczny: od Wspólnot Europejskich do Unii Europejskiej	169
B. Aktualne podstawy prawne	175
3. Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu (EFTA)	185
A. Rys historyczny	185
B. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	187
4. Europejski Obszar Gospodarczy (EOG)	191
A. Rys historyczny	191
B. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	192
5. Środkowoeuropejskie Porozumienie o Wolnym Handlu (CEFTA)	196
A. Rys historyczny	196
B. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	197
§ 3. Ocena procesów integracyjnych w Europie	201
Rozdział II. Regionalna integracja państw w Amerykach	203
§ 1. Regionalna integracja państw w Ameryce Środkowej, na Karaibach i w Ameryce Południowej	203
I. Ogólna charakterystyka polityczna, gospodarcza i społeczna regionu	203
II. Zarys przebiegu procesów integracyjnych	210
1. Uwagi wstępne	210
2. Latynoamerykańskie Stowarzyszenie Integracyjne (LAIA/ALADI)	211
A. Rys historyczny	211
B. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	212
3. Środkowoamerykański System Integracyjny (SICA)	218
A. Rys historyczny	218
B. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	221
4. Wspólnota Andyjska	239
A. Rys historyczny	239
B. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	240
5. Wspólny Rynek Południa (Mercosur)	249
A. Rys historyczny	249
B. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	250
6. Unia Narodów Południowoamerykańskich (UNASUR)	265
A. Rys historyczny	265
B. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	266
7. Integracja w regionie Karaibów	272
A. Uwagi ogólne	272
B. Wspólnota Karaibska i Karaibski Wspólny Rynek (CARICOM)	273

C. Unia Gospodarcza Organizacji Państw Wschodniokaraibskich (OECS)	285
8. Boliwariański Sojusz dla Ameryk (ALBA)	301
A. Rys historyczny	301
B. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	302
9. Wspólnota Państw Latynoamerykańskich i Karaibskich (CELAC)	311
A. Rys historyczny	311
B. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	313
§ 2. Regionalna integracja państw w Ameryce Północnej	317
I. Ogólna charakterystyka polityczna, gospodarcza i społeczna regionu	317
II. Zarys przebiegu procesów integracyjnych: NAFTA, NAAEC i NAALC	319
1. Rys historyczny	319
2. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	320
A. Statut. Osobowość prawna	320
B. Członkostwo w Organizacji	322
C. Cele i zasady działania Organizacji	322
D. Struktura instytucjonalna Organizacji. Zasady finansowania	323
E. Porządek prawny Organizacji. Metodyka integracji ...	324
F. Zakres przedmiotowy integracji	327
G. Dorobek Organizacji	327
§ 3. Ocena procesów integracyjnych w Amerykach	329
Rozdział III. Regionalna integracja państw w Afryce	331
§ 1. Ogólna charakterystyka polityczna, gospodarcza i społeczna regionu	331
§ 2. Zarys przebiegu procesów integracyjnych	336
I. Uwagi wstępne	336
II. Unia Afrykańska i Afrykańska Wspólnota Gospodarcza	337
1. Rys historyczny	337
A. Organizacja Jedności Afrykańskiej jako środowisko dla integracji regionalnej	337
B. Powstanie Afrykańskiej Wspólnoty Gospodarczej (AWG)	343
C. Powstanie Unii Afrykańskiej (UA)	348
2. Aktualna sytuacja prawna Organizacji: Unia Afrykańska i Afrykańska Wspólnota Gospodarcza	350
A. Unia Afrykańska	350

B. Sytuacja prawna Afrykańskiej Wspólnoty Gospodarczej po ustanowieniu Unii Afrykańskiej	366
III. Arabska Unia Maghrebu (UMA)	368
1. Uwagi wstępne	368
2. Rys historyczny	368
3. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	369
A. Statut. Osobowość prawna	369
B. Członkostwo w Organizacji	369
C. Cele i zasady działania Organizacji	369
D. Struktura instytucjonalna Organizacji. Zasady finansowania	370
E. Porządek prawny Organizacji. Metodyka integracji ...	371
F. Zakres przedmiotowy integracji	371
G. Dorobek Organizacji	371
IV. Wspólnota Gospodarcza Państw Afryki Środkowej (ECCAS) .	372
1. Uwagi wstępne	372
2. Rys historyczny	373
3. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	374
A. Wspólnota Gospodarcza Państw Afryki Środkowej jako regionalna wspólnota gospodarcza	374
B. Wspólnota Gospodarcza Państw Afryki Środkowej (ECCAS) a Środkowoafrykańska Wspólnota Gospodarcza i Pieniężna (CEMAC)	379
V. Wspólnota Gospodarcza Państw Afryki Zachodniej (ECOWAS)	385
1. Uwagi wstępne	385
2. Rys historyczny	385
3. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	389
A. Wspólnota Gospodarcza Afryki Zachodniej (ECOWAS) jako regionalna wspólnota gospodarcza ..	389
B. Wspólnota Gospodarcza Afryki Zachodniej (ECOWAS) a Zachodnioafrykańska Strefa Pieniężna (WAMZ)	398
C. Wspólnota Gospodarcza Afryki Zachodniej (ECOWAS) a Unia Gospodarcza i Pieniężna Afryki Zachodniej (UEMOA)	401
VI. Wspólnota Państw Sahelu i Sahary (CEN-SAD)	406
1. Uwagi wstępne	406
2. Rys historyczny	406
3. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	407
A. Statut. Osobowość prawna	407

B. Członkostwo w Organizacji	407
C. Cele i zasady działania Organizacji	407
D. Struktura instytucjonalna Organizacji. Zasady finansowania	408
E. Porządek prawny Organizacji. Metodyka integracji ...	408
F. Zakres przedmiotowy integracji	408
G. Dorobek Organizacji	409
4. Wspólnota Państw Sahelu i Sahary według Traktatu z N'djameny	409
A. Statut. Osobowość prawna	409
B. Członkostwo w Organizacji	410
C. Cele i zasady działania Organizacji	410
D. Struktura instytucjonalna Organizacji. Zasady finansowania	411
E. Porządek prawny Organizacji. Metodyka integracji ...	414
F. Zakres przedmiotowy integracji	416
VII. Międzyrządowa Władza ds. Rozwoju (IGAD)	416
1. Uwagi wstępne	416
2. Rys historyczny	416
3. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	417
A. Statut. Osobowość prawna	417
B. Członkostwo w Organizacji	417
C. Cele i zasady działania Organizacji	418
D. Struktura instytucjonalna Organizacji. Zasady finansowania	418
E. Porządek prawny Organizacji. Metodyka integracji ...	420
F. Zakres przedmiotowy integracji	420
G. Dorobek Organizacji	421
VIII. Wspólny Rynek Afryki Wschodniej i Południowej (COMESA)	423
1. Uwagi wstępne	423
2. Rys historyczny	423
3. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	424
A. Statut. Osobowość prawna	424
B. Członkostwo w Organizacji	424
C. Cele i zasady działania Organizacji	425
D. Struktura instytucjonalna Organizacji. Zasady finansowania	426
E. Porządek prawny Organizacji. Metodyka integracji ...	427
F. Zakres przedmiotowy integracji	428
G. Dorobek Organizacji	428

IX. Wspólnota Afryki Wschodniej (EAC)	430
1. Uwagi wstępne	430
2. Rys historyczny	431
3. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	431
A. Statut. Osobowość prawna	431
B. Członkostwo w Organizacji	432
C. Cele i zasady działania Organizacji	433
D. Struktura instytucjonalna Organizacji. Zasady finansowania	434
E. Porządek prawny Organizacji. Metodyka integracji ...	435
F. Zakres przedmiotowy integracji	438
G. Dorobek Organizacji	438
X. Wspólnota Rozwoju Afryki Południowej (SADC)	440
1. Uwagi wstępne	440
2. Rys historyczny	440
3. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	441
A. SADC jako regionalna wspólnota gospodarcza	441
B. SADC a Unia Celna Afryki Południowej (SACU)	448
§ 3. Stosunki między Unią Afrykańską i AWG a regionalnymi wspólnotami gospodarczymi oraz między regionalnymi wspólnotami gospodarczymi	452
I. Uwagi wstępne	452
II. Stosunki między Unią Afrykańską/AWG a regionalnymi wspólnotami gospodarczymi	453
1. Traktatowe podstawy współpracy	453
2. Protokół o współpracy z 1998 r.	453
3. Protokół o współpracy z 2007 r.	456
A. Założenia ogólne i cele współpracy	456
B. Uczestnicy współpracy	457
C. Zakres zobowiązań	457
D. Ramy instytucjonalne współpracy	458
E. Relacje między AWG a regionalnymi wspólnotami gospodarczymi	458
III. Stosunki między regionalnymi wspólnotami gospodarczymi ..	460
1. Relacje współpracy. Trójstronna strefa wolnego handlu COMESA-EAC-SADC	460
2. Relacje konkurencji	465
§ 4. Ocena procesów integracyjnych w Afryce	465
Rozdział IV. Regionalna integracja państw w Azji	467
§ 1. Ogólna charakterystyka polityczna, gospodarcza i społeczna regionu	467

§ 2. Zarys przebiegu procesów integracyjnych	470
I. Uwagi wstępne	470
II. Rada Współpracy Państw Zatoki Perskiej (GCC)	471
1. Uwagi wstępne	471
2. Rys historyczny	471
3. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	472
A. Statut. Osobowość prawna	472
B. Członkostwo w Organizacji	472
C. Cele i zasady działania Organizacji	473
D. Struktura instytucjonalna Organizacji. Zasady finansowania	473
E. Porządek prawny Organizacji. Metodyka integracji ...	474
F. Zakres przedmiotowy integracji	475
G. Dorobek Organizacji	475
III. Południowoazjatyckie Stowarzyszenie Współpracy Regionalnej (SAARC). Południowoazjatycka Strefa Wolnego Handlu (SAFTA)	477
1. Uwagi wstępne	477
2. SAARC	477
A. Rys historyczny	477
B. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	478
3. SAFTA	480
A. Rys historyczny	480
B. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	481
IV. Stowarzyszenie Państw Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN)	484
1. Uwagi wstępne	484
2. Rys historyczny	484
3. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	488
A. Statut. Osobowość prawna	488
B. Członkostwo w Organizacji	489
C. Cele i zasady działania Organizacji	489
D. Struktura instytucjonalna Organizacji. Zasady finansowania	491
E. Porządek prawny Organizacji. Metodyka integracji ...	494
F. Zakres przedmiotowy integracji	496
G. Dorobek Organizacji	496
V. Regionalna integracja państw w regionie Wspólnoty Niepodległych Państw	499
1. Uwagi wstępne	499

2. Wspólnota Niepodległych Państw jako środowisko instytucjonalne integracji regionalnej	501
3. Doświadczenia integracyjne w ramach Wspólnoty Niepodległych Państw w ujęciu historycznym	504
A. Unia Gospodarcza WNP	504
B. Strefa wolnego handlu WNP	507
C. Próby integracji w Azji Środkowej	508
D. Umowy w sprawie pogłębienia integracji i w sprawie unii celnej z 1996 r.	508
E. Umowa o wspólnej strefie gospodarczej z 2003 r.	511
F. Euroazjatycka Wspólnota Gospodarcza (EAWG)	512
4. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	515
A. Strefa wolnego handlu WNP	515
B. Euroazjatycka Unia Gospodarcza (EAUG)	517
VI. Organizacja Współpracy Gospodarczej (ECO)	523
1. Uwagi ogólne	523
2. Rys historyczny	523
3. Aktualna sytuacja prawna Organizacji	526
A. Statut. Osobowość prawna	526
B. Członkostwo w Organizacji	526
C. Cele i zasady działania Organizacji	526
D. Struktura instytucjonalna Organizacji. Zasady finansowania	528
E. Porządek prawny Organizacji. Metodyka integracji ...	528
F. Zakres przedmiotowy integracji	528
G. Dorobek Organizacji. Porozumienie handlowe ECO (ECOTA)	528
§ 3. Ocena procesów integracyjnych w Azji	530
Rozdział V. Ogólna charakterystyka, dynamika i modele regionalnej integracji państw we współczesnym świecie	533
§ 1. Wprowadzenie	533
§ 2. Ogólna charakterystyka regionalnych organizacji integracyjnych	535
I. Uwagi wstępne	535
II. Rozróżnienia podstawowe: ramowe organizacje integracyjne i organizacje integracyjne w ścisłym znaczeniu	535
III. Zakres materialny integracji	538
IV. Poziom zintegrowania gospodarczego	540
V. Poziom zintegrowania politycznego	542
VI. Ewolucja zakresu i poziomu zintegrowania: metody poszerzania lub pogłębienia integracji	546
VII. Podsumowanie	548

§ 3. Dynamika współczesnej regionalnej integracji państw	549
I. Uwagi wstępne	549
II. Fale i generacje regionalnej integracji państw	549
A. Teorie fal integracyjnych	549
B. Teorie generacji regionalnych organizacji integracyjnych	552
III. Podsumowanie	554
§ 4. Zagadnienie modelowania zjawiska regionalnej integracji państw ...	555
I. Uwagi wstępne	555
II. Modelowanie w naukach politycznych	556
III. Modele formułowane w nauce prawa międzynarodowego	557
1. Uwagi wstępne	557
2. Model europejski a model amerykański integracji regionalnej	558
A. Model europejski jako wzorzec dla organizacji integracyjnych	558
B. Model amerykański jako antyteza modelu europejskiego	559
3. Model międzyrządowy a model ponadnarodowy integracji regionalnej	560
4. Zastosowanie modeli europejskiego i amerykańskiego w praktyce. Trzeci świat w poszukiwaniu autonomicznych modeli integracji	561
IV. Podsumowanie	564
Indeks rzeczowy	567